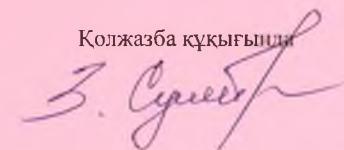

УДК 336.71 (574) + 336.77

Қолжазба құқығында

СУЛЕЙМЕНОВА ЗАУРЕ КАЛДЫБАЕВНА

ҚАЗАҚСТАНДАҒЫ ҚАЗІРГІ ЗАМАНҒЫ БАНК ӨНІМДЕРІ МЕН ТЕХНОЛОГИЯЛАРЫ:
ҚАЗАҚСТАНДАҒЫ ДАМУ ТЕНДЕНЦИЯСЫ МЕН РЕТТЕУ

6М050900 – ҚАРЖЫ

Магистерлік диссертация
рефераты

Қазақстан Республикасы
Қарағанды, 2013

Жұмыс Қазтұтынуодағы Қарағанды экономикалық университетінде орындалған

Ғылыми жетекші:

экономика ғылымдарының докторы, профессор
Искакова З.Д.

Сын - пікір беруші:

экономика ғылымдарының кандидаты, доцент
Кузубекова С.Б.

РЕФЕРАТ

Диссертацияның көлемі мен құрылымы, суреттердің, пайдаланылған әдебиет деректерінің саны. Диссертацияның құрылымы зерттеу мақсаты мен міндеттемелерімен анықталып, зерттеу тақырыбын ашуға қызмет етеді. Диссертациялық жұмыс кіріспеден, үш тараудан, қорытындыдан, пайдаланылған әдебиет тізімінен, 1 қосымшадан құрылып, 86 басылған бетте ұсынылған, құрамына 15 сурет, 17 кесте, 43 әдебиет тізімі кіреді.

Негізгі сөздер тізімі:

Банк өнімі, банк технологиясы, заманауи банктік өнім, технология, банктік қызметтер, ақша аударымдары, интернет банкинг, ұялы банкинг, номер-банкинг, телебанкинг, электронды банк қызметтері, ҚР Ұлттық банкі, екінші деңгейлі банктер.

Зерттеу тақырыбының өзектілігі.

Қазақстанның экономикалық дамуының ең негізгі шарттарының бірі отандық коммерциялық банкілері қызметінің тиімділігі болып табылады. Сауда банкілеріне, әсіресе капитал көлеміне деген өсудегі қажеттіліктер, банкілердегі бәсекелестіктің шиеленісу шарттарында қосымша кірістер мен табыстарды қалыптастыратын заманауи өнімдер мен технологияларды даму мен енгізу қажеттілігі күшейеді. Өкінішке орай, қазақстандық коммерциялық банкілер бұл салада әлі айтарлықтай ілгерілмеді. Банкілердің инновациялық өнімдер мен технологияларды енгізу жолында белгілі кедергілер бар. Осыған қоса отандық банкілерінің көбісі интернет-банкинг, мобильді банкинг, сымсыз технологиялар, бейнебанкинг, банк карталары және т.б. сәтті түрде енгізеді және дамытады.

Заманауи банк технологияларын қолдану, жаңа банк өнімдерін және нәтижелерді бағалауда сценарийлік тәсілін зірлеу мен енгізу кезінде имитациялық модельдеуді пайдалану банк қызметін мүмкіндігінше тиімді ұйымдастыруға мүмкіндік береді.

Мәселенің зерттелу дәрежесі.

Заманауи банк өнімдері мен технологиялардың теориялық мазмұны бөлек шетелдік, ресейлік пен қазақстандық ғалым - экономисттердің еңбектерінде көрсетілген.

Бар болған көптеген деректерде заманауи банк өнімдерінің теориялық сұрақтары қарастырылады, бұл оларды іс жүзінде пайдалануда белгілі қиындықтар туғызады.

Шетелдік пен ресейлік ғалым – экономисттердің: Д.М.Кейнс, П.Роз, Ф.Котлер, Лаврушин О.И., Иванов А.Н., Жуков Е.Ф., Уткин Э.А., Хабаров В.И., И.Д. Мамонова, О.И. Лаврушин, Н.Ю. Панов, Л.Т. Ю.И. Коробов, Н.И. Валенцов, А.М. Тависиев, О. Тарасов, А.С. Линникова, А.Ю. Симанковский және т.б. авторлардың еңбектері зерттеудің ғылыми негізі болды.

Заманауи кезеңдегі Қазақстанның банк жүйесі дамудың түрлі аспектілері отандық ғалым – экономисттерінің: Н.Н. Хамитов, З.Д. Искакова, Ильясов А.А., Ж.Исин, Салимова Ж.Д., Конакбаев А.Г., Кляхин И.В. және т.б. еңбектерінде көрсетілген.

Соған қоса Қазақстандағы заманауи банк өнімдері мен технологиялардың ағымдағы даму талдамымен байланысты шешілмеген көптеген сұрақтар қалуда, ал бұл осы жұмыстың тақырыбын таңдалуын анықтады.

«Банк өнімі» мен «банк технологиясы» ұғымын анықтаумен байланысты сұрақтар жеткілікті түрде талданбады, заманауи банк өнімдері мен технологиялардың даму мәселелері мен болашақтары анықталмады, бұл себеп зерттеудің мақсаты мен міндеттерін таңдауын анықтады.

Зерттеудің мақсаттары мен міндеттері. Зерттеудің мақсаты заманауи банк өнімдері мен технологиялардың теориялық негіздерін зерттеу, олардың Қазақстандағы даму мен реттелу беталыстарын талдау және де олардың даму болашақтарын қарастыру болып табылады.

Зерттеу барысындағы негізгі міндеттер:

—банктік өнім мен банктік қызметті ұйымдастырудың технологиясының негіздерін зерттеу

—Қазақстанның банк саласындағы банк өнімдері мен технологияларының сыныптамасын қарастыру

—Қазақстандағы банктік технологиялардың заманауи тенденциясын қарастырып талдау;

—банктік өнімдер мен технологиялар дамуына SWOT - талдау жасау;

—Қазақстанда банктік қызметті реттеу саласындағы нормативтік – құқықтық базаны жетілдіру жолдарын ашу

—банктік қызметке ұялы банкинг енгізу механизмін ұсыну.

- банк өнім мен технологиялардың дамуының болашақ бағыттарын қарастыру.

Зерттеудің нысаны заманауи банк өнімдері мен технологияларын әзірлеу мен енгізу бойынша қазақстандық коммерциялық банк қызметі болып табылады.

Зерттеу пәні заманауи банк өнімдері мен технологияларын ұсыну барысында экономикалық пен ұйымдастық қатынастары болып отыр.

Зерттеудің теориялық пен әдістемелік негізі. Диссертациялық зерттеудің теориялық негізін банк ісі, банк секторы реттеу, банк маркетинг саласындағы отандық пен шетелдік авторларының оқулықтары мен оқу материалдары құрайды.

Зерттеу әдістемелігі диалектикалық логика мен жүйелік тәсілді қолданудан, сонымен қатар эксперттік бағалау әдісін өолданудан тұрады. Жұмыс барысында жалпы ғылыми әдістер мен тәсілдер қолданылды: талдау мен синтез, сыныптау әдістері, топтастыру мен салыстыру, статистикалық талдау мен басқалары.

Зерттеудің ақпараттық базасы Қазақстан Республикасының заңнамалық пен нормативтік құжаттарына, Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкінің статистикалық мәліметтеріне, ҚР ЕДБ жылдық есептері мен ресми сайттарына, мерзімдік басылым материалдарына, Ғаламтор желісіне, нәтижелік сауалнамасына негізделген.

Ғылыми жаңалық. Ғылыми жаңалығы келесіде:

- заманауи банк өнімдер мен қызметтер сыныптамасын әзірлеумен «банктік өнім», «банктік технология», «заманауи банктік өнім», «банктік қызмет», «банктік операция ұғымдарына авторлық анықтама қалыптастырылған;

- SWOT - талдау негізінде Қазақстан банк өнімдері мен технологияларының негізгі мәселелері, сонымен қатар оларды енгізу үшін мүмкіндіктері мен қауіп - қатері анықталды;

- сауалнама жүргізу тәсілі мен эксперттік баға беру әдісі негізінде банк өнімдері мен технологияларының даму деңгейі бойынша бәсекелестік артықшылықтарына баға берілді;

- заманауи өнімдері мен технологиялары дамуының болашақ бағыттары анықталды.

Қорғалатын ұсыныстардың ғылыми құндылығы. Қорғанысқа шығарылатын ең маңызды ұсыныстар:

- «банк өнімі» ұғымына концептуалды тәсіл және банк өнімдерінің сыныптамасы;

- заманауи өнімдері мен технологияларының дамуы бойынша ҚР ЕДБ қызметін талдау нәтижелері;

- заманауи өнімдері мен технологияларын енгізудің тиімділігін бағалау (ұялы банкинг, интернет-банкинг өрнегінде);

- заманауи өнімдері мен технологияларын жетілдіру жолдары мен дамудың болашақ бағыттары.

Алынған нәтижелердің теориялық пен практикалық құндылығы. Зерттеудің теориялық құндылығы келесіде: заманауи өнімдері мен технологияларының мәнін зерттеу, ғылыми әдебиетте бар болған заманауи банк өнімдерінің сыныптамаларын жүйелеу, заманауи өнімдері мен технологияларын әзірлеу мен енгізу үрдісінің толық сипатталуын зерттеу.

Тәжірибелік құндылығы - зерттеу нәтижелері Қазақстан коммерциялық банкілері үшін заманауи өнімдері мен технологияларын енгізу бойынша ұсыныстардан құралады.

Жарияланулар: Диссертациялық зерттеу тақырыбы бойынша автор жалпы көлемі 1,15 т.б. тұратын 3 жұмыс («Жаңа банктік өнімдер Қазақстандағы банктік технологиялардың перспективті бағыты ретінде», «Заманауи банк өнімдері мен технологияларының қалыптасуы мен өнделуінің теориялық аспектілері», «New banking products as one of the promising directions to develop the banking technologies in Kazakhstan») жариялады.

РЕФЕРАТ

Объем и структура диссертации, количество рисунков, использованных литературных источников. Структура диссертации определена целью и задачами исследования и служит раскрытию темы исследования. Диссертационная работа состоит из введения, трех глав, заключения, списка использованных источников, 1 приложения, изложена на 86 страницах машинописного текста, включает 15 рисунков, 17 таблиц, 43 литературных источников.

Перечень ключевых слов:

Банковский продукт, банковская технология, банковская операция, банковские услуги, современный банковский продукт, технология, денежные переводы, интернет банкинг, мобильный банкинг, но-е - банкинг, телебанкинг, электронные банковские услуги, Национальный банк РК, банки второго уровня.

Актуальность темы исследования.

Одним из важнейших условий экономического развития Казахстана является эффективность деятельности отечественных коммерческих банков. В условиях возрастающих потребностей к коммерческим банкам, прежде всего к размеру капитала, обострения конкуренции в банках, усиливается потребность в развитии и внедрении современных продуктов и технологий, генерирующих дополнительные доходы и прибыль. К сожалению, в этой сфере казахстанские коммерческие банки пока еще существенно не продвинулись. На пути внедрения инновационных продуктов и технологий банками имеются определенные препятствия. В то же время ряд отечественных банков успешно внедряют и развивают интернет-банкинг, мобильный банкинг, беспроводные технологии, видеобанкинг, банковские карты и др.

Использование современных банковских технологий, применение имитационного моделирования при разработке и внедрении новых банковских продуктов и сценарного подхода к оценке их результатов позволяет наиболее эффективно организовать деятельность банка.

Степень изученности проблемы.

Теоретическое содержание современных банковских продуктов и технологий отражено в трудах отдельных зарубежных, российских и казахстанских ученых экономистов.

В большинстве имеющихся источников рассматриваются теоретические вопросы современных банковских продуктов, что вызывает определенные трудности в их практическом применении.

Научной основой исследования послужили труды зарубежных и российских ученых – экономистов: Д.М. Кейнса, П. Роуза, Ф. Котлера, Лаврушина О.И., Иванова А.Н., Жукова Е. Ф., Уткина Э.А., Хабарова В.И., И.Д. Мамоновой, О.И. Лаврушина, Н.Ю. Панова, Л.Т. Ю.И. Коробова, Н.И. Валенцевой, А.М. Тависиева О. Тарасовой, А.С., Линниковой, А.Ю. Симановского и других авторов.

Различные аспекты развития банковской системы Казахстана на современном этапе отражены в трудах отечественных ученых – экономистов:

Н.Н. Хамитова, З.Д. Исаковой, Ильясова А.А., Ж.Исина, Салимовой Ж.Д., Конакбаева А.Г., Кляхина И.В. и др.

В тоже время, остается целый ряд не решенных вопросов, связанных с анализом текущего развития современных банковских продуктов и технологий в Казахстане, что определило выбор темы настоящей работы.

Не получили достаточной разработки вопросы, связанные с определением понятия «банковский продукт» и «банковская технология», не выявлены проблемы и перспективы развития современных банковских продуктов и технологий, что и определило выбор цели и задач исследования.

Цели и задачи исследования. Целью исследования является изучение теоретических основ современных банковских продуктов и технологий, анализ тенденций их развития и регулирования в Казахстане, а также рассмотрение перспектив их развития.

Основными задачами в ходе исследования являлись:

—исследовать основы технологии организации банковских продуктов и услуг;

—рассмотреть классификацию банковских продуктов и услуг в Казахстане;

—провести анализ современных тенденций банковских технологий;

—провести SWOT - анализ банковских продуктов и технологий;

—рассмотрение перспективных направлений развития банковских продуктов и технологий

Объектом исследования является деятельность казахстанских коммерческих банков по разработке и внедрению современных банковских продуктов и технологий.

Предметом исследования выступают экономические и организационные отношения в процессе предоставления современных банковских продуктов и технологий.

Теоретическая и методологическая основа исследования. Теоретическую основу диссертационного исследования составили учебники и учебный материал отечественных и зарубежных авторов в области банковского дела, регулирования банковского сектора и банковского маркетинга.

Методология исследования основывалась на использовании диалектической логики и системного подхода, а также по методу экспертной оценки. В процессе работы применялись общенаучные методы и приемы: анализ и синтез, методы классификации, группировки и сравнения, статистический анализ и др.

Информационная база исследования основана на законодательных и нормативных документах Республики Казахстан, статистических данных Национального Банка Республики Казахстан, годовых отчетов и официальных сайтов БВУ РК, материалах периодической печати, сети Интернет, а также результатах анкетирования.

Научная новизна. Научная новизна работы заключается в следующем:

– сформулированы авторские подходы к понятиям «банковский продукт», «банковская технология», «современный банковский продукт», «банковская

услуга", "банковская операция" с разработкой классификации современных банковских продуктов и услуг;

– на основе SWOT-анализа рынка банковских продуктов и технологий в Казахстане выявлены основные проблемы, а также возможности и угрозы их внедрения в деятельность БВУ РК;

– дана оценка конкурентных преимуществ отечественных банков второго уровня по уровню развития банковских продуктов и технологии на основе метода анкетирования и методе экспертной оценки.

– определены перспективные направления развития современных банковских продуктов и технологий.

Научная значимость защищаемых положений. Наиболее значимыми научными положениями, выносимыми на защиту, являются:

– концептуальный подход к определению понятия «современный банковский продукт» и классификация банковских продуктов и услуг;

– результаты анализа деятельности БВУ РК по развитию современных банковских продуктов и технологий;

– оценка эффективности внедрения современных банковских продуктов и технологий (на примере мобильного банкинга интернет-банкинга,).

– пути совершенствования и перспективные направления развития современных банковских продуктов и технологий.

Теоретическая и практическая значимость полученных результатов. Теоретическая значимость исследования заключается в следующем: исследовании сущности современных банковских продуктов и технологий, систематизации имеющихся в научной литературе классификаций современных банковских продуктов, в изучении и подробном описании процедуры разработки и внедрения современных банковских продуктов и технологий.

Практическая значимость заключается в том, что результаты исследования состоят из рекомендаций и предложений по внедрению современных банковских продуктов и технологий для коммерческих банков Казахстана.

Публикации. По теме диссертационного исследования автором опубликовано 3 работы («Новые банковские продукты как одно из перспективных направлений развития банковских технологий в Казахстане», «Теоретические аспекты формирования и разработки современных банковских продуктов и технологий», «New banking products as one of the promising directions to develop the banking technologies in Kazakhstan») общим объемом 1,15 п.л.

SUMMARY

Volume and structure of dissertation, amount of pictures and bibliography units. Structure of dissertation is defined with the aims and goals of research and serves to the disclosure of topic of research. Dissertation consists of introduction, three chapters, conclusion, bibliography, 1 annex, presented in 86 pages of printed text, include 17 pictures, 15 tables. 43 bibliography units.

List of key words:

Banking product, bank technologies, modern banking product, technology, bank marketing, marketing strategy of commercial banks, banking services, money transfer, Internet banking, mobile banking, electronic banking services, National Bank of the Republic of Kazakhstan, second-tier bank.

Urgency of topic of research:

One of the most important conditions of economical development of Kazakhstan is the efficiency of activity of domestic commercial banks. Under the conditions of increasing needs in commercial banks, mainly in the sum of capital, sharpening of competence between banks, the need is increased in development and adoption of modern products and technologies, which generate additional incomes and benefit. Unfortunately, Kazakh commercial banks have not moved significantly in this sphere. On the way of adoption of innovation projects and technologies, banks have definite obstacles. Together with this, number of domestic banks successfully adopt and develop Internet-banking, mobile banking, wireless technologies, videobanking, bank cards and etc.

Usage of modern bank technologies, application of imitation design in development and adoption of new banking products and scenario approach to estimation of their results allows organize the activity of bank in the most efficient way.

Level of exploration degree of problem.

Theoretical content of modern banking products and technologies is reflected in papers of separated foreign, Russian and Kazakh economists.

In majority of existing sources they examine theoretical issues of modern banking products, which causes the definite difficulties in their practical use.

Scientific base of research is the papers of foreign and Russian scientists-economists: D.M.Keyns, P.Rouz, F.Kotler, O.I.Lavrushin, A.N.Ivanova, Ye.F.Zhukova, E.A.Utkin, V.I.Khabarova, I.D.Mamonova, O.I.Lavrushin, N.Yu.Panov, L.T. Yu.I.Korobov, N.I.Valentseva, A.M.Tavisiyeva, O.Tarasova, A.S.Linnikova, A.Yu.Simanskiy and others.

Different aspects of development of bank system of Kazakhstan in the modern stage are developed in papers of local scientists-economists: N.N.Khamitova, Z.D.Iskakova, A.A.Ilyasova, Zh.Isina, Zh.D.Salimova, A.G.Konakbayeva, I.V.Klyakhina and others.

Together with this, we have the number of undecided questions, connected with the analysis of current development of modern banking products and technologies in Kazakhstan, which defined the choice of topic of this work.

Issues, connected with the definition of concept of “banking product” and “bank technology” are not developed enough, problems and perspectives of development of modern banking products and technologies are not clarified, which has defined the choice of aim and goals of research.

Aims and goals of research: Aim of research is the study of theoretical bases of modern banking products and technologies, analysis of tendencies of their development and regulation in Kazakhstan, and study of perspectives of their development.

Main goals of research are:

- study of theoretical content and main types of modern banking products and technologies, examination of their characteristics and process of development and adoption.

- study of main directions of regulation of modern banking products

- analysis of tendencies of development and regulation of modern banking products and technologies in Kazakhstan;

- disclosure of application peculiarities of marketing strategies of commercial banks of Kazakhstan in development of new banking products and technologies;

- analysis of efficiency of adoption of modern banking products and technologies in Kazakhstan (upon the example of Internet-banking);

- study of perspective directions of development of banking products and technologies.

Stock of research is the activity of Kazakh commercial banks in development and adoption of modern banking products and technologies.

Subject of research is economical and organizational relationships in the process of presentation of modern banking products and technologies.

Theoretical and methodological base of research. Theoretical base of dissertation research is study guide and study materials of domestic and foreign authors in the sphere of banking, regulation of banking sector and bank marketing.

Methodological base of research is fundamental studies of domestic and foreign scientists. Methods of marketing researches, system and statistic analysis were used in the work, as well as some positions of papers of scientists-economists in the sphere of economics.

Information base of research is based upon the legislative and normative documents of the Republic of Kazakhstan, statistical data of national bank of the Republic of Kazakhstan, annual reports and official web-sites of second-tier banks of the Republic of Kazakhstan, periodical materials, Internet materials and result of questionnaire.

Scientific newness. Scientific newness of work is as follows:

- author's approaches to the concepts of “banking product”, “bank technology” are formed with the development of classification of modern banking products;

- upon the base of analysis of development and regulation of banking products and technologies in the Republic of Kazakhstan, the main problems of their adoption into the activity of second-tier banks of the Republic of Kazakhstan are found;

- the estimation of usage of Internet-banking was done, as the innovation type of banking products upon the base of method of questionnaire.

- perspective directions of development of modern banking products and technologies are defined.

Scientific urgency of defended points. The most significant defended scientific points are:

- conceptual approach to the definition of concept of “banking product” and classification of banking products;

- results of analysis of activity of second-tier banks of the Republic of Kazakhstan in the development of modern banking products and technologies;

- estimation of effectiveness of adoption of modern banking products and technologies (upon the example of Internet-banking).

- ways of improvement and perspective directions of development of modern banking products and technologies.

Theoretical and practical importance of obtained results. Theoretical importance of the research is as follows: study of the idea of modern banking products and technologies, systematization of classification on banking products, existing in scientific literature, in study and detailed description of procedure of development and adoption of modern banking products and technologies.

Practical significance is in the fact that results of research are composed of the recommendations and offers on the adoption of modern banking products and technologies for commercial banks of Kazakhstan.

Publications. Author published 3 works in the topic of dissertational research («Modern banking products as one of the promising directions to develop the banking technologies in Kazakhstan», «Theoretical aspects of formation and development of modern banking products and technologies», «New banking products as one of the promising directions to develop the banking technologies in Kazakhstan») with total extent of 1.15 printed pages.